

Eugènia de Pagès, catedràtica d'Història

El 1985, una filòloga, Enrica Casanelles, va trobar un document valuósíssim i impactant i el va convertir en l'eix de la seva tesi de llicenciatura: l'antic llibre d'Actes de l'Ajuntament de Pardines, petita població de l'Alt Ripollès, on es descriu molt detalladament l'asfíxia fiscal a la qual estaven sotmesos els pobles a aquesta comarca després de l'ocupació del 1714.

La repressió feta després de la Guerra de Successió, és relativament poc coneguda, malgrat que va ser d'una brutalitat sense precedents. Potser aquesta última raó explica una ocultació històrica evident.

Aquest ofec no era cap fet aïllat sinó que era una repressió generalitzada que hi havia a Catalunya durant tot el segle XVIII, tot i que va anar afluixant. Repassem algunes de les dades més rellevants:

Una administració totalment militar, que depenia del capità general de Catalunya, va substituir les institucions pròpies del Principat: les Corts, la Diputació del General, el Consell de Cent, la Reial Audiència, les vegueries, la figura del virrei i tots els altres òrgans. Aquestes institucions, tot i que estaven fonamentades en la desigualtat legal dels habitants, es basaven en lleis pactades que eren l'antítesi d'un govern arbitrari.

Els anys posteriors a la guerra, va haver-hi més de 4.000 execucions públiques de catalans il·lustres. El cas més emblemàtic i que encara és a l'imaginari popular, és el del general Moragues. Al general no se li van reconèixer els honors militars i, descalç i amb camisa de penitent, va ser arrossegat viu pels carrers de Barcelona per un cavall fins a arribar al patíbul, on va ser executat, decapitat i esquarterat. El cap del general Moragues, com a escarni i escarment, va ser posat en una gàbia de ferro, que es va penjar al Portal de Mar. El cap no es va retirar fins al cap de dotze anys (1727).

És clar que aquest mètode de repressió era comú a l'imperi dels Borbons, perquè el 1787 a Cuzco el líder de la revolució indígena, que volia la independència del Perú, va ser obligat a veure l'execució de la seva família. Després se'l va intentar esquarterar, lligant cadascuna de les extremitats a un cavall, infructuosament, i finalment el van esquarterar i després trossejar. El seu cap es va exhibir en una llança a Cuzco i les seves extremitats a uns altres llocs del Perú. I a tota Sud-Amèrica es va convertir en un heroi.

Els castells dels partidaris de l'arxiduc Carles van ser tots cremats i els seus béns van ser confiscats. Ara bé, no només les classes dirigents van patir els efectes de la repressió sinó tota la població. El rei d'Espanya, Felip V, va imposar "el delme de la força" a totes les viles del Principat, pel qual foren executats un de cada deu homes triats a l'atzar. A més, no va respectar cap de les capitulacions a les quals s'havia compromès sota jurament. També van fer execucions multitudinàries, com les de Sant Quintí de Mediona, on es van penjar de la força més de 800 civils.

Desenes i desenes de poblacions de Catalunya i de València, des de Xàtiva fins a Prats de Lluçanès i d'Alcoi a Lleida, van ser cremades totalment com a represàlia pels exercits felipistes, com Arbúcies, Caldes de Montbui, Espinelves, La Pobla de Claramunt, Manresa, Moià, Oristà, Peramola, Sallent, Sant Feliu de Sasserra, Sant Hipòlit de Voltregà, Sitges, Teià, Terrassa, Torelló, Viladrau, Vilanova, Vilassar, Quart de Poblet i Xàtiva. El cas de Xàtiva és difícil de creure. Després de ser convertida en cendres i els seus habitants deportats a La Manxa, els xativins, popularment van passar a ser coneguts com 'els socarrats. El nom de la ciutat es va canviar pel de San Felipe o Nueva Colonia de San Felipe. Per aquest motiu el quadre de Felip V està cap per avall al Museu de L'Almodí de Xàtiva.

Unes altres mesures imposades arreu de Catalunya van ser: el control de la residència dels ciutadans, la censura dels llibres, el toc de queda inflexible, la intervenció dels gremis i les represàlies contra eclesiàstics.

Però, ara, el nostre objectiu principal és sobretot explicar la repressió econòmica. Es va fer mitjançant uns impostos que van ser un càstig més. Es va imposar una fiscalitat ferotge que va arruïnar tothom, i va provocar la desertització del camp i l'abandonament de moltes viles. A tall d'exemple tornem, doncs, a l'extraordinari document de l'Ajuntament de Pardines, que ens proporciona una increïble informació de primera mà.

El batlle del poble, de cognom Perpinyà, anomenat cònsol al document, explica amb total impotència com els habitants de la comarca de l'Alt Ripollès van haver de desprendre's de les seves pertinences per afrontar els impostos posats per les forces d'ocupació:

Les quizenades eren uns impostos asfixiants que calia abonar cada quinze dies. Per pagar la primera quizenada els veïns de Pardines es van veure obligats a vendre's els animals, que era la seva única font d'ingressos. Després es van veure obligats a treure els estalvis —els dots, les joies amagades sota les pedres. Per això els corregidors castellans tot fent-hi burla deien “els catalans treuen diners de sota les pedres” que va derivar en “los catalanes de las piedras sacan panes”. A continuació va caldre malvendre's les cases, fins i tot els béns de les esglésies, com una famosa creu d'argent, que era l'orgull del poble. També va ser saquejat el santuari de Núria. Per tal de cobrar la següent quizenada van forçar una tala indiscriminada dels boscos comunals, i així en pocs mesos les muntanyes del Ripollès van quedar ben pelades. Ah, i a qui no pagava se li reclamava el doble. Al cap de poc temps els habitants del poble es van haver d'empenyorar i van anar a parar a mans d'usurers. Finalment, Pardines va haver d'empenyorar la muntanya comunal de Pòrtoles, la joia del poble. Però no n'hi havia prou per a Felip V. Segons el batlle, la tensió va anar pujant entre les autoritats locals i les forces d'ocupació. Aquestes es van adonar que era més pràctic i econòmic desplegar-se permanentment pel territori que anar-hi cada quinze dies. La seva presència va provocar tota mena d'abusos i tensions. Aquesta tibantor va esclatar quan un dia el cap de la guarnició militar va donar una bufetada al cònsol primer, tot recordant-li qui era el vencedor i qui el perdedor i que a aquest últim li tocava pagar “trinco-tranco”.

El llibre d'actes de l'ajuntament de Pardines començat el 1665 s'acaba de cop el 1939, amb l'ocupació franquista. Gens estrany.

El rigor de la repressió va abocar la població a un clima de desmoralització i d'incertesa insuportable. Quan es va promulgar el decret de Nova Planta, el 16 de gener de 1716, la feina bruta ja estava feta i els objectius de la repressió assolits. La desnacionalització de Catalunya, amb la devastació econòmica i la dominació política i institucional, era un fet.

O així s'ho pensaven.

24 de gener de 1706: Les tropes borbòniques calen foc a Calaceit (la Franja) perquè els habitants de la vila es van negar a acceptar Felip de Borbó com a rei. Fou l'inici dels diferents atacs sagnats dels invasors castellans com ara el que es produí a Mont-roig de Tastavins. Calaceit fou incendiada, lluità contra les tropes castellanès, però no pogueren contenir l'atac i en la defensa de les nostres llibertats. Moriren 150 calaceitans.

1706, abril, incendi del Raval d'Ares del Maestrat. 17 de juny de 1707, dies després del setge de Xàtiva, comença l'incendi i extermini de Xàtiva, capital de la Governació "dellà de Xúquer", i segona ciutat del Regne de València, a la qual se li canviara el nom per Nueva Colonia de San Felipe.

12 de novembre de 1707, acaba el setge de Lleida durant el qual es crema part de la ciutat.

27 de novembre de 1707, incendi i saqueig sistemàtic d'Ares del Maestrat.[6]

3 d'agost de 1713, incendi de Sallent.

29 d'agost de 1713, incendi de Terrassa.

3 de setembre 1713, incendi de Manresa.

3 de setembre de 1713, incendi, novament, de Terrassa

3 de setembre de 1713, incendi de Les Salelles.

14 de gener de 1714, incendi de Torelló.

14 de gener 1714, incendi de Sant Quintí de Mediona.

14 de gener de 1714, incendi de Prats de Lluçanès.

14 de gener de 1714, incendi de Sant Feliu Sasserra.

14 de gener de 1714, incendi d'Oristà.

14 de gener de 1714, Incendi de Sallent.

14 de gener de 1714 incendi i saqueig de Caldes de Montbui.

Febrer-març de 1714, incendi de Sitges.

Febrer-març de 1714, incendi de Moià.

Febrer-març de 1714, incendi de Peramola

30 de juliol de 1714, incendi, novament, de Prats de Lluçanès.

1714, incendi i saqueig de Vilanova.

1714, incendi de Sant Hipòlit de Voltregà.